

УДК 351.741(474.3)

В.В. ЧУМАК, канд. юрид. наук, Харківський національний університет внутрішніх справ

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ТА ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІЦІЇ ЛАТВІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Ключові слова: поліція, завдання, принципи, діяльність, Латвійська Республіка

Правоохоронні органи в Україні вже давно потребували докорінних реформ – системних змін, починаючи від принципів формування й підпорядкування силових відомств і закінчуючи підходами до оцінювання результатів роботи структури [1, с.57].

В умовах модернізації системи органів виконавчої влади України безумовним імперативом є урахування позитивного зарубіжного досвіду проведення адміністративної реформи, у тому числі й аналізу апробованих підходів до організації національних систем управління органами охорони правопорядку [2, с.60]. Особливо це стосується досвіду тих країн, які мають з Україною спільне минуле та схожі проблеми у сфері державного будівництва та його правового забезпечення. Однією з таких країн є Латвія – держава, в якій правова реформа проводилась у подібних до українських умовах на фоні демократизації ринкових перетворень та державного будівництва.

Слід зазначити, що питаннями діяльності поліції в зарубіжних країнах займалися такі вітчизняні науковці, як В.І. Андреев, М.І. Ануфрієв, О.М. Бандурка, С.М. Гусаров, І.В. Дробуш, М.І. Іншин, А.Т. Комзюк, Ю.В. Кідрук, Н.П. Матюхіна, О.С. Проневич, І.М. Совгір та інші, проте аналіз відповідних досліджень виявив, що в них увагу авторів сконцентровано на загальних аспектах діяльності поліції в зарубіжних країнах. Натомість досвід діяльності поліції в Латвійській Республіці залишається не повністю висвітленим, чим і зумовлено мету статті – окреслення ос-

новних засад діяльності поліції в Латвійській Республіці, досвіду щодо організаційно-правових аспектів якої безпосередньо може бути використано в Україні.

Відповідно до ст.1 закону про поліцію Латвійської Республіки, поліція, це озброєні, воєнізовані державні та місцеві поліцейські, чий обов'язок полягає в захисті життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності, інтересів суспільства і держави від злочинних та інших протиправних погроз [3].

Зазначимо що, відповідно до ст.2 закону, на поліцію в Латвійській Республіці покладанні наступні завдання:

- забезпечення індивідуальної та громадської безпеки;
- запобігання кримінальним злочинам та іншим правопорушенням;
- розкриття злочинів, розшук осіб, які вчинили кримінальні злочини;
- надання допомоги установам та приватним особам щодо захисту своїх прав.

Забороняється залучати поліцію виконувати інші, ніж ті, що передбачені в латвійському законодавстві завдання. У свою чергу, діяльність поліції в Латвійській Республіці регулюється Конституцією Латвії, міжнародними договорами, Законом про поліцію, іншими нормативно-правовими актами Латвії, а також рішеннями органів місцевого самоврядування, якщо вони не суперечать законам Латвійської Республіки [3].

Слід наголосити, що діяльність поліції в Латвійській Республіці здійснюється відповідно до принципів законності, гуманізму, права людини, соціальної справедливості та прозорості. Ї хоча у ст.2 закону і визначенні завдання, крім цього поліція захищає права і законні інтереси громадян, незалежно від їх національності, соціального, фінансового та іншого стану, расової та національної належності, статі і віку, освіти та мови, ставлення до релігії, політичних або інших переконань.

Що стосується структури поліції в Латвійській Республіці, то вона складається з державної поліції, поліції безпеки, муніципальної поліції та поліції порту [3].

Відповідно до ст.15 закону про поліцію, державна поліція і поліція безпеки в межах своєї компетенції виконують свої обов'язки на території Латвійської республіки, муніципальна поліція – на відповідній адміністративній території, а портова поліція – на території портів.

Державна поліція і поліція безпеки підпорядковані Міністру внутрішніх справ Латвійської Республіки.

Державна поліція складається з центрального апарату та підпорядкованих підрозділів. Державна поліція має свій власний прапор. Відділи державної поліції можуть мати свої власні прапори. Співробітник поліції це людина, яка обіймає посаду в Державній поліції або поліції безпеки і якій наданий спеціальний статус [3].

Що стосується діяльності муніципальної поліції, то це питання регулює ст.19 закону про поліцію Латвійської Республіки, де зазначено що муніципалітет може створювати муніципальну поліцію або органи державного управління. Муніципальна поліція входить до складу муніципалітету.

Муніципальна поліція виконує наступні завдання:

- запобігання правопорушення;
- контроль за виконанням місцевих нормативних актів, якими передбачено адміністративну відповідальність за правопорушення, а також накладення штрафів за порушення цих правил та їх відновлення;
- безпосереднє запобігають загрозі життю, свободі або здоров'ю людині.

Кількість співробітників муніципальної поліції визначається муніципалітетом. Муніципальна поліція може складатися з голів, його заступників, старших інспекторів та інспекторів. Муніципальні поліцейські виконують свої обов'язки в уніформі яка затверджена Міністерством внутрішніх справ Латвійської Республіки. Муніципальний поліцейський є людина, яка виконує обов'язки, передбачені Законом про поліцію на адміністративній території муніципалітету [2].

Муніципальним поліцейським можуть бути людина, яка:

- 1) є громадянином Латвії;
- 2) не була засуджена за злочини;
- 3) не притягувалась до кримінальної відповідальності за умисні кримінальні злочини;
- 4) отримала принаймні, середню освіту [3].

На посаду начальника муніципальному поліції і його заступника можуть взяти на роботу людину, яка відповідає вище зазначеним вимогам та яка має вищу освіту. Начальник муніципальної поліції і його заступник приймається на роботу після отримання письмової згоди Міністра внутрішніх справ Латвійської Республіки. Трудові відносини з муніципальним поліцейським регулюються Законом про працю.

Муніципальні поліцейські в межах своєї компетенції мають право застосувати фізичну силу, спеціальні бойові прийоми та спеціальні засоби. Також муніципальні поліцейські мають право в порядку та в умовах передбачених законом використовувати вогнепальну зброю. Спеціальні фонди, які мають право використовувати муніципальну поліцію, а також спеціальні агенти встановлюються Кабінетом міністрів Латвійської Республіки. Муніципальна поліція фінансується і його матеріально-технічне постачання здійснюється у відповідні фонди місцевим самоврядуванням.

Відповідно до ст.19.1 закону про поліцію Латвійської Республіки, в порту може створюватись портова поліція. Портова поліція входить до складу адміністрації порту. Поліцейський порту, це людина, яка займає посаду і виконує обов'язки, передбачені Законом про поліцію на території порту.

Портова поліція виконує наступні завдання:

- запобігання правопорушень в районі порту;
- охорона та пропускний режим в порту;
- затримання осіб за адміністративні порушення на території порту, який охороняється;
- видання портових правил та контроль за їх виконання [3].

Якщо портова поліція має інформацію, щодо злочину, який готується або вже вчинений, розгляд якого не входить до компетенції

портової поліції, вона повинна вжити необхідних заходів для запобігання злочину, затримання злочинця, охорона території і негайно повідомити про це компетентний національний регулюючий орган (посадову особу), та передати правопорушника та документи на нього. У цих випадках співробітники державного управління зобов'язані дотримуватися інструкції портової поліції.

Отже, підсумовуючи викладене, зазначимо, що нова правоохоронна система Латвійської Республіки побудована на основі досвіду провідних західних країн, особливо в плані перейняти та адаптації під національні умови організаційних принципів, а також методики службової діяльності та виконання правоохоронних функцій. Успіх реформ у Латвії надихнув багато країн пострадянського простору, які визнали необхідність модернізації своїх правоохоронних систем. Досвід діяльності поліції Латвії оцінюється західними та українськими експертами як найбільш передовий серед країн пострадянського простору і заслуговує на увагу з метою вдосконалення діяльності та подальшого розвитку системи органів внутрішніх справ України. В свою чергу, досвід організаційно-правових аспектів діяльності поліції Латвійської Республіки, з однієї сторони, є одним з найбільш вдалих, а з

іншої – «найзастосовніших» на теренах України. Наприкінці відзначимо, що запровадження досвіду діяльності поліції Латвійської Республіки в Україні є процесом вирішення низки соціальних, економічних, правових питань та відповідно їх належним науковим обґрунтуванням, що змушує продовжувати наукові пошуки у цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крижна В. В. Реформування правоохоронних органів України / В. В. Крижна // Реформування органів внутрішніх справ проблеми та перспективи (вітчизняний і зарубіжний досвід): матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 28–29.03.2014 р.). – Дніпропетровськ : ДДУВС, 2014. – С. 57–58.
2. Проневич О. С. Інституційно-правові засади діяльності «поліцейських» міністерств Німеччини та Польщі / О.С. Проневич // Право і безпека. – 2012. – № 1. – С. 60–66.
3. Par policiju Latvijas Republikas likums Izdevējs: Augstākā Padome Veids: likums Pieņemts: 04.06.1991. Stājas spēkā: 04.06.1991. Statuss [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://likumi.lv/doc.php?id=67957>. – Закон Латвійської Республіки про поліцію від 04.06.1991.

Чумак В. В. Організаційне та правове забезпечення функціонування поліції Латвійської Республіки / В. В. Чумак // Форум права. – 2014. – № 4. – С. 350–352 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_4_62.pdf

Проаналізовано структуру, поняття, принципи та завдання поліції в Латвійській Республіці. Обґрунтовано доцільність використання досвіду діяльності поліції Латвійської Республіки в Україні.

Чумак В.В. Организационное и правовое обеспечение функционирования полиции Латвийской Республики

Выполнен анализ структуры, понятия, принципов и задач полиции в Латвийской Республике. Обоснована целесообразность использования опыта деятельности полиции Латвийской Республики в Украине.

Chumak V.V. Organizational and Legal Support for the Functioning of the Police of Latvia

It examines the analysis of the structure, concepts, principles and objectives of the police in the Republic of Latvia. The expediency of using the experience of policing the Republic of Latvia in Ukraine grounded.